

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

126:2. 2006

Intryck från Internationale Tagung der Historiker und Historikerinnen der Arbeiter- und anderer sozialer Bewegungen

Den 15–18 september 2005 avhölls konferensen *Kollektivbiographische Zugänge zur Geschichte der ArbeiterInnenbewegung* (Kollektivbiografiska ingångar till arbetarrörelsens historia) i Linz. Temat behandlades utifrån två huvudaspekter, nämligen "kollektivbiografins problem" och "kollektivbiografiska erfarenheter efter öppnandet av de kommunistiska rörelsernas arkiv".

Med kollektivbiografi, eller prosopografi, avses levnadsteckningar över personer som tillsammans utgör en social grupp. Redan vid denna definition stöter man dock på svårigheter. Hur karakteriserar man en social grupp – utifrån ett gemensamt utgångsläge, ett likartat levnadssätt, sammanfallande politiska åsikter och ageranden, eller allt detta sammantaget? Hittills har, som inledningstalaren Bruno Groppo, Paris, påpekade, begreppet prosopografi huvudsakligen använts inom forskningen om antikens och medeltidens sociala grupperingar. Man har kartlagt vilka personer som ingick i olika sammanhang och lagt upp databaser med uppgifter om dem. Syftet har varit att skapa ett verktyg för forskning om *individer* inom sociala grupper, inte att göra en kollektiv biografi över själva gruppen.¹ Detta sätt att närma sig det förflutna har inte varit vanligt inom arbetarhistorien, även om ansatser inte har saknats. (Den svenska gräv-där-du-står-rörelsen nämndes som exempel.)

På inledningen följde olika föredrag som gav exempel på det arbete som just nu utförs på flera platser huvudsakligen i Europa, men även i exempelvis Argentina, med att skapa databaser och skriva handböcker med uppgifter om personerna inom de olika ländernas arbetar- och delvis andra sociala rörelser. Ambitionen är att undvika politisk historia, personkult och förskönande av ledarna och i stället berika arbetarrörelsens socialhistoria. Därför är man intresserad av att få med rörelsernas så kallade vanliga medlemmar.

När det gäller att få kännedom om vanliga medlemmar är källmaterialet i sig ett problem. Det rör sig ofta om rättsligt material – fängelserullor, för-

1. Den intresserade kan studera en artikel på nätet där syftet och metoden beskrivs mera ingående: *Progress or perversion? Current Issues in Prosopography. An Introduction*. By K S B Keats-Rohan. <http://users.ox.ac.uk/~prosop/progress-or-perversion.htm>.

hörsrapporter etcetera. De personer det går att få information om är alltså politiskt aktiva arbetare som har hamnat i händerna på en repressiv statsmakt. Kunskapen begränsas ytterligare av att det endast är fångarna – inte avrättade aktivister – som det finns uppgifter om. Utifrån detta material försöker man sedan rekonstruera aktörernas familjer och kontakter med vänner och kollegor – kort sagt, hela deras nätverk.

I praktiken har dock flertalet projekt studerat vissa grupper med varierande grad av makt, till exempel ledamöter av stadsfullmäktige eller de tyska regionala regeringarna. Klaus Tenfelde höll ett intressant föredrag om generationer inom socialdemokratien och problematiserade begreppet generation.

När de ryska arkiven öppnades väcktes förhoppningar om att kunna kartlägga de kommunistiska rörelserna och inte minst Kommunistiska Internationalen (Komintern). Det visade sig dock att arbetet i arkiven stötte på flera svårigheter, såväl formellt som språkligt och strukturellt. Inte desto mindre lyckades man inom ett forskningsprojekt vid universitetet i Hannover att med vissa reservationer kartlägga Kominterns medarbetare i hela världen, ett arbete som skall göras tillgängligt i form av en databas på internet.

Dessa arbeten med databaser och handböcker skall alltså bilda underlag för kommande forskning. Ytterligare ett syfte, som upprepades av flera talare, var att rädda kommunismens historia och dess aktörer från glömska. Postkommunistiska stämningar satte en tydlig prägel på konferensen, något som möjligen är ett utslag av etnocentrism.

I vanlig ordning – är man frestad att säga – saknades i stort sett genusperspektiv. Kvinnor förekom i endast ett föredrag om kvinnor i den franska motståndsrörelsen. Anslaget var dock snarare kvinno- än genushistoria. Kanske är det så att den prosopografiska ansatsen, med sitt fokus på politiska grupperingar bestående huvudsakligen av män, gör att genusperspektiv kommer i andra hand? Frågor om konstruktioner av manlighet(er) inom dessa grupper kunde ha väckts, men så skedde alltså inte.

Jag slogs av att man förvisso diskuterade urvalskriterier och källproblem men inte resonerade kring vilka frågor kommande forskning skulle kunna ställa och om man inte genom kartläggningen redan i utgångspunkterna satte ramar för den framtida forskningens inriktningar och begränsningar. Fokuseringen på skriftliga källor var genomgående; inte ett enda föredrag berörde möjligheten att göra intervjuer eller utnyttja muntliga källor. Först konferensens allra sista inlägg tog upp och pläderade för denna möjlighet! Minnet av gräv-där-du-står, history workshop och Geschichtswerkstatt verkar redan ha

blåst bort – eller så var de historiker som framträdde vid konferensen aldrig involverade i dessa former för historia underifrån.

Sammanfattningsvis gav konferensen en inblick i prosopografins för mig hittills okända arbetssätt. Den gav också överblick över en uppenbarligen utbredd insamlingsaktivitet som kommer att kunna bilda underlag för framtida forskning och då sannolikt också leda till fördjupade diskussioner kring urvalskriterier och metoder. Däremot gav inte konferensen någon ny teoretisk inspiration, och avsaknaden av genusperspektiv kändes rentav deprimerande.

Nästa års konferens har temat *Workers and Right Wing Extremism*. Konferensen äger rum i mitten av september 2006. Mer information kommer framöver att finnas på www.ith.or.at.

Marion Leffler